

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Economie

Lucas 16 : 1-13

Medezeggenschap

Het verhaal is bekend. Er is een rentmeester, die in zijn beheer van het goed van zijn meester bedrog heeft gepleegd. Hij bedenkt een list om voor de toekomst gedekt te zijn. Hij was kennelijk over het goed van zijn heer gesteld met een grote vrijheid van handelen. Als hij weet afgezet te worden, verlaagt hij de schuldbekentenissen. We krijgen de indruk dat het pachten zijn, die in natura betaald werden. Voordat hij afgezet wordt, laat hij de overeenkomsten wijzigen ten gunste van de pachters.

De Heiland leert hen, die Hem volgen. Hij spreekt dit tot Zijn discipelen. Het verhaal is dus niet alleen gericht tot rijken en onrechtvaardige rijken. Maar tot een ieder van ons. Rijken en armen. Want hoe arm we ook zijn, we zijn allen gesteld over iets. Hoe weinig dat ook maar is.

We zijn rentmeesters. Het gaat dus over het bezit van een ander. De eigenaar is God. Het gaat dus niet over zaken, waarover we verachtelijk mogen doen. Het is maar geen „aards slijk“. Het past ons niet minderwaardig te doen over wat God geschapen heeft.

Dat nu mogen wij beheren. Dat is immers de taak van een rentmeester. Daarover hebben we zeggenschap gekregen. Dat is een post van groot vertrouwen. Bovendien worden we niet van dag tot dag gecontroleerd. We hebben grote vrijheid in het hoe en wat van het beheer. We mogen daarin Gods medearbeider zijn.

Dat geldt van ieder van ons afzonderlijk. Het geldt ook van héél de mensheid samen. Het behoort tot onze scheppingsopdracht.

Oppositie

De Heiland spreekt over de mammon. En dan over onrechtvaardige mammon. De hoorders van de Here Jezus kenden het woord. Het was een door de rabbijnen gebruikte term. Er werd mee bedoeld: alles wat waarde had. Niet alleen geld. Het had ook al een ongunstige betekenis.

Zodra het goed van God, dat ons als rentmeester is toevertrouwd, los gemaakt wordt van God, dan is het tot een mammon geworden. Iets waarop men vertrouwen stelt. Een macht. Iets demonisch.

De Here spreekt van onrechtvaardige mammon. Dat onrechtvaardige zit uiteraard niet in het goed op zich zelf, maar in het feit dat met geld en goed zo veel onrecht wordt bedreven. Omdat we leven in een gevallen wereld. Er was en er is een afschuwelijke geldmacht.

We mogen ons daarin niet thuis voelen. Want door zo te spreken wijst de Heiland er op dat de maatschappij, zoals hij reilt en zeilt zondigt. Niet alleen individueel zondigt ieder mens veel in deze zaken, maar ook gezamenlijk zondigt de mensheid.

We moeten daarvoor oog hebben. Een chris-

ten is geneigd, omdat God ons verboden heeft de maatschappelijke en politieke orde revolutionair op de kop te zetten, de bestaande toestand te verdedigen. Terwijl de bestaande toestand persé niet de beste is. Die is zelfs wel zó verdorven dat alleen het vuur van het laatste oordeel deze maatschappij kan reinigen. En ook zal reinigen.

Maar juist daarom hebben, ook al hoeden we ons voor de revolutie, te bedenken dat we innerlijk in voortdurende oppositie in deze wereld hebben te verkeren. Het steeds weer streven naar nieuwe maatschappij-vormen is een goede christelijke zaak.

We dienen daarbij wel te bedenken dat we pelgrims zijn. De Heiland spreekt over dat wat ons ontvalt. Alleen in Christus, Die het leven vernieuwt en het verlost van het verderf, zijn we geen afgodendienaars. Voorzover we steeds weer bedenken, oppositioneel, dat we medearbeiders Gods mogen zijn.

Investing

De onrechtvaardige rentmeester wordt ons ten voorbeeld gesteld. Natuurlijk niet in het bedrog, dat hij pleegde. Maar in het feit dat hij met overleg handelde. Hij dacht aan de toekomst.

We moeten ons vrienden maken met behulp van de onrechtvaardige mammon. Met het geld, waaraan zo veel onrecht kleeft.

We moeten het geld en goed gebruiken. Maar dan ook goed gebruiken. Voor God. En voor God betekent voor de naaste. Het behoort tot onze scheppingsopdracht te beheren.

Maar de mens is geschapen in de relatie met de ander. Met de naaste. Maakt u vrienden met behulp van de onrechtvaardige mammon, opdat, wanneer deze u ontvalt, men u opneemt in de eeuwige tenten.

Wie is de men? De naaste. Vooral de minder bedeelde. De arme is altijd ook de economisch zwakke. De goede economische wetten zijn dan ook altijd sociaal. Er is geen economische wetmatigheid, waarbij het onvermijdelijk zou zijn dat er slachtoffers vallen. Dat er altijd weer slachtoffers vallen zit in het onrechtvaardige. Waarmee we nimmer genoeg mogen nemen. We investeren door ons goed te gebruiken voor de ander. Als dat algemeen, al was het alleen maar door hen die naar het evangelie horen, geloofd werd, dan zou dat een onwenteling betekenen groter dan welke revolutie ooit tot stand heeft gebracht. We moeten ons naasten nut, waar we kunnen en mogen, bevorderen; met hem alzo handelen, als we willen dat men met ons handelde. Zaken zijn maar geen zaken, maar dienst des Heren. Een christen mag en kan niet hard zijn. Het is God, Die het recht der armen, der verdrukten gelden doet.

Er is een preek van Holwerda uitgegeven over deze gelijkenis onder de titel „economie in de hoop van het eeuwige leven“. Er staat dan ook: er was een rijk man, die een econoom had. En er wordt gesproken over de eeuwige tenten.

Heel dit aardse leven is voorbereiding van het toekomstige. Ook in deze is onze arbeid niet ijdel in de Here. „Waarlijk, zo er geen vrienden zijn om u in hun tenten te ontvangen, er zullen ook geen engelen zijn om u naar hun tenten te brengen“ (J. van Andel).

Amelink.

„Ben ik wel waarlijk een Christen?“

In het nummer van de vorige week hebben we er aandacht voor gevraagd dat de kerk van onze Heer Jezus Christus op aarde haar eerste en meest concrete gestalte vindt in de plaatselijke kerk. Of, misschien beter gezegd: in de „particuliere“ kerk. Het is immers mogelijk en heel dikwijls ook noodzakelijk dat er in één „plaats“ meer „plaatselijke“ kerken zijn.

In deze afzonderlijke, door dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen geleide kerken moet het leven der kerk tot zijn volle ontplooiing komen. In die kerken vooral moet zich de gemeenschap der heiligen openbaren. Daarin moet het dus openbaar worden dat **allen alles** wat zij ontvangen ter nuttigheid en ter zaligheid van de broeders en zusters gebruiken. Die particuliere kerk moet de moeder zijn die de kinderen Gods leidt, voedt, beschermt, troost, vermaant. Zij moet op haar plaats het licht zijn der wereld, de haard van de ware liefde en zo de magneet die de mensen onweerstaanbaar naar Christus toe trekt. Als het in de kerk misgaat begint de ellende daar. En als God reformatie aan zijn kerk geeft wekt Hij steeds eerst zo'n plaatselijke kerk tot nieuw leven.

Het is een van de grote kwaden, ja, men mag wel zeggen: rampen in het kerkelijke leven van onze dagen dat die plaatselijke kerken al meer in verdrukking komen, dat het leven daarin kwijnt. Dat ze niet die aandacht, die zorg ontvangen welke ze nodig hebben, dat het werk dat daarin en daardoor moet geschieden soms erg wordt verwaarloosd.

Verskillende oorzaken werken dit verschijnsel in de hand.

Wij, mensen, kijken het liefst naar het grote, spectaculaire, indrukwekkende. Het liefst ook doen we daaraan mee. De boodschappen en besluiten van een landelijke of internationale kerkvergadering imponeren ons meer dan een preek. Een synode is veel indrukwekkender dan een kerkeraadsvergadering. Een nationale of internationale „kerkelijke leider“ is voor ons besef een veel groter figuur dan een dominee die zonder ophef zich geheel aan zijn „plaatselijke“ kudde geeft. En het schrijven in kranten en publiceren van boeken taxeren we veel hoger dan de jarenlang volgehouden trouwe wekelijkse prediking, de onopvallende van jaar tot jaar doorgaande catechisatie en de rusteloze vaak zo ontmoedigende pastorale zorg.

Reeds voor meer dan zestig jaar klaagde Van Andel erover dat naarmate een plaatselijke kerk met meer gemeenten in verband staat, zij zelf, dat wil zeggen: voor het bewust zijn van haar eigen leden, in betekenis achteruit gaat. En dat geschiedt vooral, zo verze-kerde hij als tegelijk de dwaling binnensluit dat die plaatselijke kerk niet meer is dan een onderdeel van een geheel dat, vertegenwoordigd in een zekere bestuursmacht, er ver boven staat.

En daar komt nog wat bij.

Als meerdere kerken zich verenigen wordt er zoals van zelf spreekt vooral aan „de algemene en gemeenschappelijke belangen” gewerkt. De werkzaamheden daarvoor vermenvuldigen zich onherroepelijk steeds meer. Maar juist dat brengt 't gevaar mee, „dat de lastige plichten en roemloze werkzaamheden in de engere, alledaagse kring der plaatselijke gemeenschap met minder lust en ijver, ja soms met tegenzin worden aangevat, ja zelfs wel verwaarloosd en nagelaten worden”.

Maar er dreigt in verband met de overschatting van het kerkverband en de bredere kerkelijke vergaderingen een nog ernstiger gevaar. Dit namelijk dat men het slachtoffer wordt van „een wereldse opvatting” omtrent de kerk. Die bestaat dan daarin, dat men de kerk opvat „als een menselijke, door de wil harer leden opgerichte vereniging, die de gemeenschappelijke belijdenis der waarheid en de bevordering van het koninkrijk Gods tot enig oogmerk heeft”. Als deze wereldse opvatting de leden der kerk heeft vergiftigd, en dat geschiedt te eerder als men zijn aandacht meer op de nationale en internationale dan op de plaatselijke kerk richt, dan „gevoelt men zich door geen hogere band aan zijn medeleden verbonden, dan door die welke de aanvaarding van eenzelfde belijdenis en dezelfde kerkorde met zich brengt”. Als er dan iets in een gemeente is dat sommige leden niet zint dan trekt men zich terug of men richt een nieuwe vereniging op om deze dan „met de naam van kerk te versieren, als stond het in onze macht gemeenten te vormen en te ontbinden”.

* * *

Dit is een vlijmscherp woord van Van Andel.

Als men de kerk niet als een gemeenschap van mensen die door geen hogere band met elkaar verbonden zijn dan die welke ontstaat door de aanvaarding van eenzelfde belijdenis en eenzelfde kerkorde leeft men uit een wereldse opvatting van de kerk!

Maar deze woorden verdienen onze volle aandacht.

Want als men de kerk in feite alleen op deze wijze ziet dan heeft men inderdaad het allerbelangrijkste van de kerk, dat wat alleen de kerk tot kerk maakt uit de kerkelijke gemeenschap geëlimineerd. En dan houdt men niet meer dan een caricatuur daarvan over.

Dan bestaat de kerk in feite uit wezens die een aantal godsdienstige opvattingen voorstaan. En dan komt het er alleen maar op aan dat allen precies dezelfde opvattingen hebben. Wie anders denkt gaat dan heen of wordt buiten geworpen.

Om dit grote gevaar voor de kerk te onderkennen en te vermijden is het noodzakelijk waarachtig te **geloven** wat God zélf van zijn kerk zegt en wat dus als alles beheersend woord in de kerk moet gelden.

Ik noem enkele dingen.

De kerk wordt in de Schrift genoemd het huisgezin van God. God is de Vader. En alle leden der kerk, allen die gedoopt werden, zijn zijn kinderen. Terwijl Jezus Christus de oudste broeder in dat gezin is. Tot dit gezin behoren ook de rare, vervelende, dwaze, domme, lastige, eigenwijze steeds weer vallende leden. Ook die leden welke ons helemaal niet „liggen”.

We vinden het onnatuurlijk, minderwaardig, slecht als kinderen van een aardse vader zich van elkaar weinig aantrekken, elkaar het leven vergallen, de band met broers en zusters doorsnijden als deze niet precies zo doen en precies zo zijn als de anderen. Kinderen van één vader behoren onder één dak te leven, aan één tafel te eten. Het moet zó zijn dat wie één ervan aanrandt met allen te doen krijgt. Het moet zo zijn dat allen allen vasthouden, helpen, voor elkaar inspringen. Ook en vooral als sommige dwalen, vallen de verkeerde weg op gaan. Het moet zelfs zo zijn dat juist dan de zoekende, wervende, zelfverloochenende, alles verdragende liefde heerlijk gaat bloeien. Dat men het kwaad, de zonde zeker niet goed praat, maar ook niet opblaast, meedogenloos aan de kaak stelt, publiek demonstreert en aanstonds de zweep gaat hanteren om de zondaar ten aanschouwen en aanhoren van iedereen mores te leren. Laat staan dat men deze dwalende broeders wegtrapt en er uitwerpt.

Als het anders is honen wij de vader en maken hem te schande.

Maar hoe staan wij tegenover onze hemelse Vader als wij onze broeders en zusters, onze medebroeders en -zusters in Christus op de zo juist getekende wijze te lijf gaan? Een goede Vader is de levende band om zijn kinderen. In de goede liefdevolle verhouding tussen de kinderen openbaart zich de realiteit en de kracht van zijn vaderschap. Welk een schande en hoon laden wij op onze hemelse Vader als wij in de wereld de schijn wekken dat van zijn Vaderschap minder kracht tot liefde en saambinding uitgaat dan van het aardse vaderschap?

* * *

We kunnen deze dingen nog indringender zeggen. Want de Schrift zegt ze nog scherper.

De kerk heet in de Bijbel in haar verhouding tot haar Verlosser en Heer het lichaam van Christus.

Die woorden wijzen op een wel zeer innige relatie tussen de leden der gemeente. Een relatie die heel hun zijn en bestaan omvat.

Men moet om daar iets van te beseffen maar eens op 't eigen lichaam letten. Want dat is het kunstwerk waarin naar de Schrift de gemeente wordt afgebeeld. Kan men daar één lid van missen? Kan het ene lid het andere missen? De vraag is zonder meer dwaas. De leden van één lichaam kunnen zonder elkaar niet eens leven. Als men de onderdelen van een machine uit elkaar neemt blijft elk deel als zodanig volledig intact. Maar als men de leden van een lichaam van elkaar losrukt geeft men ze zonder meer over aan de dood! Zo is het ook met de kerk. In ieder opzicht is elk lid van de andere afhankelijk en wordt in zijn functie daardoor bepaald. Geen enkele kan tot een ander zeggen: ik heb je niet nodig. En alle leden zijn er alleen voor de anderen, voor het gehele lichaam. Zal een lid gezond zijn dan moeten alle andere dat zijn. En als één lid ziek is is het gehele lichaam ziek. Als één lid lijdt lijden alle leden. Daarom is het een levensbelang voor ieder lid dat hij de band met alle andere leden vasthoudt. En het is evenzo een levensbelang voor het gehele lichaam en voor alle leden dat ze ieder lid afzonderlijk vasthouden en doen functioneren. Men doet zichzelf onherstelbare schade als men zich van het lichaam losmaakt. En het lichaam wordt wezenlijk geschonden als het één lid afstoot.

Alleen dan als de leden van de gemeente zo met elkaar in relatie staan als de leden van een lichaam dat doen vormen zij de gemeenschap zoals God die wil. Zoals die voor Hem een eer en voor zijn kinderen zaligheid is. Als dit niet zo is lijkt de kerk op een mens die een zeer schoon hoofd, maar een misvormd, verziekt lichaam bezit.

Inhoud „OPBOUW”

Economie	A.
„Ben ik wel waarlijk een christen?”	C.V.
Te Berde	v.O.
Kerkelijk Leven	G.V.
Populaire Calvinistische geschiedschrijving	A.P.
Christus wordt opnieuw gekruisigd	J.Stw.
Persschouw	
Kerknieuws	

En wat die ware gemeenschap vormt dat is:

de werkelijke;
concrete;
zich in daden openbarende;
zich zelf wegcijferende;
altijd het goede zoekende;
het kwade bedekkende;
het wantrouwen hatende;
de broeder nooit loslatende;
zich tegenover ieder de minste betonende;
altijd tot dienen bereid zijnde;
zo nodig het leven voor de broeder gevende liefde.

Een gemeente zonder deze brandende liefde is een lichaam zonder leven.

Het is een lijk.

En men kan een lijk wel mooi aankleden en prachtig opsieren, maar het blijft een lijk en gaat van dag tot dag meer tot ontbinding overgaat.

* * *

Het is mij uiteraard wel bekend dat velen, speciaal onder hen die zich gereformeerd noemen, de oproep om lief te hebben niet waarderen. Ze spreken er soms smalend over Ze horen er slapheid, valse ireniek, het niet ernstig nemen van recht en waarheid in.

Ten opzichte van wie zo spreken zou ik het volgende willen opmerken.

In de eerste plaats dit dat de bijbel vol is van de hartstochtelijke oproep om de broeders lief te hebben. Het zou makkelijk zijn kolommen te vullen met zulke Schriftwoorden. Als men overgegeven de eerste brief van Johannes leest en die verstaat dan zal de kritiek over de oproep tot liefde zonder twijfel op de lippen besterven.

En waarom de Heilige Geest ons met zo grote ernst oproept tot liefdebeton is voor wie de Schrift — en zichzelf — enigszins kent volkomen duidelijk. Het is immers zo dat voor ons niets zo moeilijk is als werkelijk belangeloos en overgegeven liefhebben. Dat is zelfs het laatste waar we aan toe komen.

O zeker prettig omgaan en veel contact oefenen met mensen die ons liggen, helpen, vereren, met mensen die „geestverwanten” zijn — dat is makkelijk! Maar dat heeft met liefde nog niet veel te maken. Zulk een omgang geeft vreugde, die streelt ons.

Neen, of wij liefhebben dat wordt pas openbaar in de houding welke we aannemen tegenover de broeders die dingen doen welke ons hinderen en prikkelen, de broeders die ons dwarszitten, tegenwerken, treiteren, het leven vergiftigen.

Als wij „liefhebben” die ons „liefhebben” wat betekent dat? Dat gebeurt onder de ergste boeven ook.

Ja, in de houding tegenover deze medemensen treedt aan de dag of wij liefhebben of niet. Want dan komt het uit of we iets van zelfverloochening, van het de minste willen zijn, van vergeving afweten. Dan komt het uit of we iets van de gestalte van Jezus Christus vertonen.

Nu zijn er mensen die hun broeders met wie ze in conflict geraakten afranselen, ongenadig achtervolgen en hun zonden meedo-

genloos aan de kaak stellen. En als men hun dan op het liefdegebod wijst zeggen ze dat ze nu juist door zo te doen liefde betonen! Want ze slaan er zo hard op los om de broeder om wie het gaat weer op het rechte pad te brengen.

Maar de onwaarachtigheid in dergelijk gepraat komt gauw aan het licht. Men herkent in de man die kastijdt al heel gauw de broeder die alles op alles zet om zijn medebroeder te **winnen**, die alles wat hem is aangedaan reeds bij voorbaat heeft vergeven en die alleen maar worstelt om voor die vergeving in het hart van zijn broeder plaats te maken. Men herkent gauw de man uit wiens optreden het uitstraalt dat hij in zo'n conflict in geen enkel opzicht eigen recht of eer zoekt maar er alleen over bekommerd is dat de verhoudingen niet zó zijn als Christus die hebben wil.

Maar evenzo herkent men in de kastijder ook al heel gauw de man die keihard en meedogenloos, met kwalijk verholen leedvermaak of met duidelijk cynisme de boosheden van zijn broeder uitmeet, die zo ongunstig mogelijk voorstelt en die het er tenslotte om te doen is de tegenstander uit te rangeren of zelfs kapot te maken.

* * *

Het is helaas zó dat in onze kerken — en dan speciaal in sommige plaatselijke kerken — aan dit concrete liefdebetoon zeer veel mankeert.

Voor zover ik kan zien zijn we wat dat betreft na de vrijmaking niet alleen niet vooruit maar veeleer achteruit gegaan.

Dat wil dus zeggen: in datgene waarom het in het kerkelijke leven vóór alles moet gaan. In datgene waarover het gemis al het andere waardeloos maakt.

Naar mijn vaste overtuiging zijn de meeste narigheden en conflicten wel successief, nu hier dan daar, zijn ontstaan het gevolg van een gemis aan deze boven alle andere dingen door God gevraagde liefde. Het is immers evident dat de zakelijke verschillen welke bij deze moeilijkheden een rol speelden zulk een ellende niet mogen en niet behoeven te veroorzaken. Ieder kan immers zo maar constateren dat de verschillen van inzicht die in de éne kerk tot een catastrofe leidden in een andere precies zo voorkomen maar daar in het minst geen belemmering vormen voor een harmonieus samenleven. De bittere strijd over zulke verschillen van inzicht is niet anders dan een, veelal onbewuste, camouflage van een gebrek aan liefde, ze zijn een rationalisering van de onwil des harten om de medebroeder metterdaad en ten volle als broeder-in-Christus te aanvaarden.

Dit gemis aan liefde blijkt wel bijzonder duidelijk uit de eindeloosheid en de uitzichtloosheid van deze misere.

Er zijn conflicten die reeds jaren en jaren in het kerkelijk leven voortvreden als een kanker. Men beroept zich op de meerdere vergaderingen alleen maar om gelijk te krijgen. En het staat van te voren vast dat men zich aan de uitspraken daarvan alleen dan zal onderwerpen als men „gelijk” krijgt. Het is voorgekomen dat een „partij” in een conflict aan een wijs man advies vroeg en dat men toen dat advies niet voor honderd procent aan deze partij „gelijk” gaf de relatie met deze broeder radicaal afbrak. Geen wonder ook: men had in feite ook geen advies gevraagd. Dat had men helemaal niet nodig. Wat men zocht waren alleen maar „supporters”.

Het optreden van de partijen doet dikwijls denken aan het gevecht tussen twee olifanten. Men zegt dat die in zulk een gevecht zo lang met de harde koppen tegen elkaar drukken tot een van hen bezwijkt.

Het spreekt vanzelf dat in zo'n situatie alle mogelijke rapporten over de z.g. „zakelijke” verschillen en de kerkrechtelijke manipulaties welke zich in een conflict voor-

deden geen zier betekenen. Want over dat wat in zulke rapporten staat gaat het in de grond der zaak helemaal niet! En over dat waar het wel over gaat komt daarin maar heel weinig of soms helemaal niets voor. De vele kilo's papier en de duizenden kostbare uren die aan de oplossing van de misere werden besteed waren nutteloos en blijven nutteloos. En als tenslotte — men moest toch tot een eind komen — een besluit, soms met een kleine meerderheid van stemmen wordt genomen, leeft in velen het ellendige, verlamende en verdemoedigende besef, dat men de ware oplossing van de ellende toch niet echt heeft gevonden. Want waar de schoen eigenlijk wrong was niet aan het licht gekomen.

Maar als hier of daar door de betrokkenen onder de overmacht van de Heilige Geest de werkelijke zonde waarvan al die ellende het gevolg was werd gezien en beleden kwam aan de misère soms in enkele minuten een eind! Toen de liefde overwon en harten van de broeders voor elkaar open gingen, smolten de conflicten weg als sneeuw voor de zon. En het einde was een diepe schaamte dat men God zo erg en zo lang had bedroefd, aan de broeders, vooral de jonge, zoveel ergernis had gegeven en voor de wereld een aanfluiting was geworden. Maar tegelijk ging toch ook leven de vreugde dat Gods genade had overwonnen over de zonde.

* * *

Ik weet het: het spreken over deze dingen is gevaarlijk.

De farizeër die in ons hart woont maakt zich van de woorden die men er over zegt gauw meester om er mee te gaan procederen als toonbeeld van deze liefde. En dat is dodelijk gevaarlijk. Er schuilt daarin zelfs iets demonisch.

Maar al is dit gevaar er ook levensgroot, deze woorden moeten toch worden gezegd. Want ze behoren tot de kern van de boodschap van Jezus Christus. Ze zijn immers de aanduiding van de vervulling van de wet en de profeten. Alleen — de scherpe spits moet steeds ononderbroken eerst op ons zelf worden gericht. En wie dat metterdaad doet krijgt zoveel met zich zelf te stellen dat hem de lust om een laatdunkend oordeel over anderen te vellen volkomen vergaat.

En daarover en zo wordt ook hier en nu aan het gebod van de ware gemeenschap der heiligen en haar daadwerkelijke beoefening herinnerd.

Ik heb in dit artikel nog al wat doorgegeven van wat Van Aniel over deze dingen schreef. Ik moge eindigen met het citeren van nog een paar uitspraken van hem.

De eerste is deze: „De wereld kan in onze dagen van de Christelijke belijders voorzeker zeggen: ziet, hoe lief zij hun kerk hebben, **een iegelijk de zijne**. Een andere bekentenis, nog uitnemender dan deze, hebben wij haar af te dwingen: ziet, hoe lief zij elkander hebben”

De tweede luidt zo: De beelden van een gezin, een lichaam, een huis waarmee de Schrift de kerk aanduidt „hebben ons iets te zeggen. Aangenaam is wat zij ons te zeggen hebben met; want het veroordeelt onze liefdeloosheid onder, onze ijverloosheid voor elkander; het opent ons oog voor de droeve staat, waarin onze gemeenten blijken te verkeren, als wij ons de vraag stellen, of zij zich dekken met haar beeld; het dwingt ons zelfs de vraag af: ben ik wel waarlijk een Christen, een kind van den huize, een lid van het lichaam, een levende steen? De sprake der beelden is een machtige sprake. Laat ons naar haar horen; het zal ons nuttig zijn om van de laagte waarin wij zijn weggezonden, op te zien naar de bergtoppen, die daar, hoog boven ons, blinken in hun licht, en lokkend omroepen: klimt tot ons op!”

C.V

TE BERDE

Het is een merkwaardig verschijnsel, dat deze tijd, waarin de mens iedere dag opnieuw geconfronteerd wordt met een vloedgolf aan nieuwe ervaringen, niettemin arm is aan grote politieke en maatschappelijke visies. Die vloedgolf van nieuwe ervaringen hebben wij te danken — voorzover 't woord danken hier op zijn plaats is — aan de enorme vlucht van de communicatiemiddelen: de scooter, de auto, de telefoon, de radio, de film en de T.V. De beslotenheid van het leven, vroeger zo zeer kenmerk van het Gereformeerde milieu, wordt gaandeweg doorbroken.

Niettemin bestaat er grote armoede aan politieke en maatschappelijke ideeën. De politieke partijen in Nederland, en dat geldt voor de P.v.d.A. en de V.V.D. evenzeer als voor de confessionele partijen verkeren allen in een situatie van verlegenheid. Deze verlegenheid wordt veroorzaakt door het ontbreken van een enthousiasmerend politiek of maatschappelijk ideaal. In een bepaald opzicht geldt dit ook voor het G.P.V. Het is meer het verleden dan de toekomst, waardoor het karakter van deze partij wordt bepaald. Dit verschijnsel is echter niet beperkt tot de politieke partijen. Er heeft altijd bestaan een intellectuele en artistieke avant-garde, die zich nooit heeft willen verbinden aan een bepaalde politieke partij of andere organisatie, maar die door zijn fel protest tegen de gegeven maatschappelijke situatie deze politieke partijen en aanverwante organisaties op de lange duur toch sterk beïnvloedde. Maar ook deze intellectuele en artistieke avant-garde is dood. Laat de lezer zelf oordelen. Waar is de tijd gebleven, dat wij als calvinisten in Nederland vochten voor de publieke erkenning van een rechtmatige positie in ons volksleven? Waar is de tijd gebleven, dat wij met Kuiper en Talma architectonische critiek leverden op de bestaande maatschappelijke orde? Waar is de tijd gebleven, dat wij ons inzetten voor het ideaal van een christelijke natie? Het lijkt wel of die tijd ver achter ons ligt.

Zo is het ook met het socialistisch volksdeel. Ook zij hebben moeten vechten voor erkenning van hun positie. Ook zij bezaten hun idealen. In het Socialisatierapport van 1920 van de S.D.A.P. is een blauwdruk gegeven van de toekomstige socialistische maatschappij: een klasselose maatschappij, te verwezenlijken door nationalisatie van de belangrijkste produktiemiddelen. Hun toekomstvisie is weliswaar aan veranderingen onderhevig geweest; later kwam het accent meer te liggen op planning en economische overheidszorg. Maar hun toekomstvisie bleef bestaan, zeker in de dertiger jaren.

En is het zo ook niet geweest bij onze Rooms-Katholieke landgenoten? De K.S.P., de voorganger van de K.V.P., was een emancipatiepartij, een verzetspartij, aanvankelijk zonder beginsel. Nadat deze emancipatie zich, na de overwinning in de schoolstrijd, had voltrokken, moest het Rooms-Katholicisme zich gaan bezinnen omtrent haar standpunt in politieke en maatschappelijke vraagstukken.

Het enigszins voortijdige begin van deze bezinning kreeg vorm in het Paasmanifest van de vier R.K. standorganisaties van 1919. Eerst in 1937 werd de K.S.P. in de werkelijke zin des woords beginselpartij, een partij met een beginselprogramma, waarin het ideaal van de corporatieve maatschappij was vastgelegd.

Het maatschappelijk idealisme van de hierboven genoemde groeperingen heeft een uitweg gevonden in het streven naar een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, zoals deze na de oorlog in ons land is verwezenlijkt.

Momenteel is de erkenning wel algemeen, dat de P.B.O. een mislukking is geworden. En een teleurstelling. Maar het lijkt wel alsof hiermee ook al het maatschappelijk idealisme is vervlogen. Waar treft men nog ideeën en visies aan, vergelijkbaar met die welke voor de oorlog werden uitgedragen?

Ik geloof dat wij door deze ontwikkeling in het publieke leven een stuk armer zijn geworden. Want beter een misplaatst idealisme dan helemaal geen idealisme. En liever het beginsel dan het belang.

v. O.

Kerkelijk Leven

* * Rijsbergen

Nauwelijks was de drukinkt droog van de Rijsbergense conferentie en de gemeente van Rijsbergen of de vaderlandse pers bracht ons geruststellende berichten: „De kerkeraad van de geref. kerk (vrijg.) van 's Hertogenbosch heeft besloten op de eerstvolgende vergadering van de classis Noord-Brabant-Limburg (Bedoeld is natuurlijk: de eerstvolgende classis) een voorstel in te dienen, waarin de classis verzocht wordt uit te spreken, dat de kerk van Rijsbergen zich door haar handelwijze buiten het verband van de geref. kerken (vrijg.) heeft geplaatst”. „Ds. W. Vreugdenhil van Den Bosch deelt in een provinciaal kerkblad mee dat de classis „reeds veel geduld heeft gehad” met Rijsbergen. „Ik kan er mee instemmen dat men een vrije christelijke gemeente wil zijn, maar dan niet binnen de Geref. Kerken (vrijg.)” aldus ds. Vreugdenhil. Naar ds. Vreugdenhil meedeelt, laat de kerk van Rijsbergen zich reeds geruime tijd niet meer op de classis-vergaderingen vertegenwoordigen en weigert zij kerkvisitatoren te ontvangen”.

Tot dusver het bericht van „De Rotterdammer”.

Bij het lezen zijn bij ons zo enkele vragen opgekomen. De eerste is: Waarom moest dat voorstel van de kerk van 's Hertogenbosch terstond in de pers? Het is me nog al wat: „uit te spreken dat de kerk van Rijsbergen zich door haar handelwijze buiten de gereformeerde kerken geplaatst heeft”. Me dunkt, dat had toch ook nog anders gekund. Indien de kerkeraad van 's Hertogenbosch op goede gronden overtuigd is dat die kerk met woord en daad de correspondentie met haar zusterkerken heeft verbroken en meent dat dit nu ook door een classis dient te worden uitgesproken, dan was het toch voldoende, indien een daartoe strekkend voorstel aan de roepende kerk voor de eerstvolgende classis als „stuk voor het agendum” werd toegezonden met mededeling aan de zusterkerken van de classis inclusief die van Rijsbergen. Want zo lang een classis Noord-Brabant/Limburg de voorgestelde uitspraak nog niet heeft gedaan staat de kerk van Rijsbergen nog niet buiten maar binnen de Geref. Kerken en zal zij van de roepende kerk een uitnodiging tot bijwoning der classis ontvangen.

Waarom moet zo iets in de krant?

Is het om de andere Geref. Kerken, mogelijk verontrust over wat in de krant kwam over de kerk van Rijsbergen, gerust te stellen? Om haar te doen weten: Stel u gerust, we zijn bezig onzerzijds, ook onzerzijds, die vreemde eenden uit de Gereformeerde bijt te verwijderen?

Nu vernemen we dat de kerk van Rijsbergen zich gedurende geruime tijd op de classis niet heeft doen vertegenwoordigen en dat deze kerk ook heeft geweigerd kerkvisitatoren te ontvangen. Eén en ander is natuurlijk, zacht gezegd, ongewoon. Maar de vraag is natuurlijk: waaróm doet de kerk van Rijsbergen zo? Heeft ze daar reden toe? En voorts: is deze houding van de kerk van Rijsbergen van tijdelijke aard of heeft deze kerk uitgesproken: wij zullen nooit meer ons op een Gereformeerde classis doen vertegenwoordigen en nooit meer door een classis aangewezen visitatoren ontvangen? Heeft die kerk voorlopig of voorgoed deze houding aangenomen?

Dat zijn zo vragen, die bij ons rezen.

Want al is een plaatselijke kerk volkomen vrij afgevaardigden naar een classis te zenden of niet, kerkvisitatoren te ontvangen of niet, de correspondentie met andere kerken te onderhouden of niet — dat alles berust op vrijwilligheid en niet op dwang — het is toch waarlijk geen geringe zaak wanneer zij geen afgevaardigden ter classis zendt, geen kerk-

visitatie wenst, de correspondentie met de zusterkerken verbreekt.

Zij kan voor dat alles goede redenen hebben.

Zulk een houding kan plichtmatig zijn.

Reeds daarom geeft zulk een houding de zusterkerken alle reden tot zelfbeproeving.

Het kan ook wezen dat in dit geval de kerk van Rijsbergen ongelijk heeft. Dat zij zich niet meer op een Gereformeerde classis laat zien en visitatoren der classis niet meer ontvangt omdat haar voeten van het spoor der waarheid zijn afgeleden. In dat geval is de situatie ook ernstig. Om die kerk. En die kerk is maar niet een administratieve grootheid, maar een kerk, een gemeente van levende mensen. Als het met die kerk niet goed gaat, dan gaat het met die BROEDERS en ZUSTERS en met hun KINDEREN niet goed. Dan zal toch de worsteling om die broeders en zusters en hun kinderen moeten beginnen? Zeker, wanneer we geloven dat de gemeenschap van de Gereformeerde kerken in Nederland de gemeenschap van de ware kerken van Christus in deze landen is! Dan verwerpen we van ónze kant een zusterkerk toch pas dan als we hebben moeten constateren: die kerk is ongeneselijk, een valse kerk.

Ik denk aan Richteren 21. In de stam Benjamin waren vreselijke dingen gebeurd. De andere stammen hadden door een straf-expeditie Benjamin gestraft. Maar op de samenkomst te Bethel klaagde het volk: „Waarom, HEERE, God van Israël, is dit in Israël geschied, dat er thans één stam van Israël gemist wordt?” 21 : 3. „Zij hadden medelijden met hun broeder Benjamin”. 21 : 6.

Nu moet niemand mij herinneren aan het verschil tussen ons kerkverband en Israëls stamverband, tussen de situatie hier en nu en de situatie daar en toen. Niemand kome aandragen met een verwijt van „exemplarische exegese”. Wat ik bedoel is duidelijk. In Israël was er verdriet om Benjamin. Laten wij er voor oppassen kerken „buiten-het-verband-te-stellen” of te constateren dat ze zich „buiten-kerkverband-gesteld-hebben” als een soort administratieve maatregel.

„De classis heeft reeds veel geduld gehad met Rijsbergen”, aldus ds. Vreugdenhil.

Dat eert de classis.

Goed gezegd: vele classes hebben dus met Rijsbergen geduld geoefend.

Intussen: dat „geduld oefenen” kan in dit verband wat meesterachtig klinken.

Laten we hopen en vooral bidden, dat de classis die over het voorstel van Den Bosch beslissen moet van de HEERE de nodige wijsheid moge ontvangen. En laten we ook hopen en bidden, dat de broeders en zusters te Rijsbergen ook van hun kant ons niet loslaten. Want ook dat zou een kwade stap zijn.

G. Visee

* * Schorsenswaardigheid en Afsnijdingswaardigheid

Men kent het probleem: Is een ambtsdrager, die der schorsing en afzetting waardig is, ook der afsnijding waardig? Het was aan de orde in de jaren veertig, het is opnieuw aan de orde vandaag, het kwam aan de orde ook op onze generale synode bij de behandeling van de zaak ds. J. van der Schaft. Wij schreven er over in ons blad.

Naar aanleiding daarvan ontvingen we een brief van één onzer lezers uit Drachten. Deze wijst er ons op dat het probleem op de bovengenoemde wijze z.i. verkeerd gesteld is. Hij zegt: In de kerkorde is de vraag niet wat er nu voorts gebeuren moet met een geschorst of afgezet predikant, de vraag of deze nu ook van het gebruik der sacramenten moet geschorst en bij gebleken verharding moet afgesneden worden, maar de zaak ligt precies omgekeerd: wat moet er gebeuren met een ambtsdrager, die van het avondmaal moest worden afgehouden? Kan zo iemand gehandhaafd worden in de ambtelijke dienst? Daar-

op geeft de kerkorde ten antwoord: een ambtsdrager, die in de termen van afhouding van het avondmaal (en bij verharding in die van afsnijding) valt, moet in zijn bediening worden geschorst en eventueel uit de bediening worden ontzet. M.a.w. niet de afsnijding ligt in het verlengde van de schorsing en afzetting, maar juist omgekeerd de schorsing en afzetting liggen in het verlengde van de afhouding en afsnijding.

We geloven dat deze broeder gelijk heeft.

De artikelen 79 en 80 van de kerkorde vormen een onderdeel van het vierde hoofdstuk van de kerkorde.

In artikel 79 wordt gesproken van de noodzakelijkheid en het doel van de kerkelijke tucht. In artikel 72 wordt gezegd dat de leden der kerk zich in geval van heimelijke zonden zullen houden aan de regel door Christus gesteld in Mattheus 18.

In artikel 73 wordt bepaald dat heimelijke zonden, waarover de zondaar, na vermaan volgens deze regel van Christus berouw toonde, niet voor de kerkeraad zullen worden gebracht.

Artikel 74 bepaalt dat heimelijke zonden, indien de bestraffing naar Mattheus 18 niet tot berouw leidde, en ook openbare zonden aan de kerkeraad zullen worden aangegeven. Artikel 75 schrijft voor hoe na bestraffing door de kerkeraad en boetvaardigheid van de zondaar de verzoening geschieden zal.

In artikel 76 wordt verder bepaald hoe gehandeld dient te worden met leden der kerk die de vermaning des kerkerads verachten: zij zullen worden afgehouden van het avondmaal en indien ook dat niet baat zal men voortschrijden tot het uiterst remedie: de afsnijding.

Terwijl tenslotte in artikel 77 wordt gezegd hoe men zal procederen bij de afsnijding en in artikel 78 op welke wijze iemand, die werd afgesneden, wederom in de gemeente zal worden opgenomen bij gebleken boetvaardigheid.

Al deze bepalingen gelden ten aanzien van alle leden der kerk. Zó dient met hen, ambtsdrager of geen ambtsdrager, gehandeld te worden. Zus in het geval van heimelijke zonden, zó in het geval van openbare, grove zonden.

En daarna komt in de artikelen 79 en 80 de vraag aan de orde wat van deze kerkelijke tucht de konsekventie is indien degene, die door de tucht werd getroffen, niet slechts een gemeen lidmaat der kerk, maar bovendien ambtsdrager is. Kan zulk een van het avondmaal afgehouden, resp. der afsnijding waardige broeder zijn bediening voortzetten? Daarop antwoorden de artikelen 79 en 80: Néén. Zulk een gecensureerde dient ook in zijn bediening te worden geschorst resp. van die bediening te worden ontzet.

En in de artikelen 79 en 80 wordt dan voorts omschreven hoe in zulk een geval dient te worden geprocedeerd.

Eerst censuur.

En in geval van censuurwaardigheid óók schorsing en afzetting.

Dat staat ook letterlijk in artikel 80: Al de zonden en grove feiten, die de bedrijver voor de wereld eerloos maken en **in een ander gemeen lidmaat der kerk der afsnijding waardig zouden gerekend worden.**

M.a.w. een „gemeen lidmaat” der kerk wordt van het avondmaal afgehouden, eventueel wordt hij afgesneden. Maar is dit gemeen lidmaat der kerk bovendien ambtsdrager dan wordt hij bovendien, let wel: **bovendien** in zijn bediening geschorst, resp. uit zijn bediening ontzet.

En in beide gevallen treedt het kerkverband actief op. Bij de tucht over een „gemeen lidmaat” der kerk pas vóór de tweede openbare vermaning: deze zal eerst geschieden

„met” — en dus niet zonder — „het advies der classis (art. 76 en 77). Maar bij de tucht over een ambtsdrager dient terstond het oordeel van de genabuurde kerk gevraagd en in geval van ontzetting ook dat van de classis.

De goede orde is dus:

a) de kerkeraad acht een broeder ambtsdrager wegens een openbare, grove zonde, der censuur waardig, der afhouding van het avondmaal en bij verharding der afsnijding;

b) derhalve moet volgen dat deze broeder niet ongehinderd in zijn bediening kan gehandhaafd worden;

c) en dient dus het oordeel van de raad der naastgelegen kerk te worden gevraagd voor-

dat tot censuur en schorsing wordt overgegaan.

Het was dus een ernstige fout dat bijvoorbeeld in het geval van ds. J. van der Schaft de kerkeraad van Murmerwoude zijn predikant wel schorste, maar hem niet afhield van het avondmaal. En dat hij dat laatste ook niet deed toen deze schorsing reeds enige jaren duurde. Dat was van het standpunt des kerkeraads gezien fout. Wie schorsingswaardig is werd schorsingswaardig omdat hij afhoudings-, resp. afsnijdingswaardig bleek.

Dat is de orde van de kerkorde.

En niet omgekeerd.

Onze dank aan broeder B. de Groot van Drachten, die ons op dit punt attent maakte.

G. Visee

Populaire Calvinistische geschiedschrijving

II

n.a.v. H. Algra Dispereert Niet, deel 1-3.
Uitg. T. Wever, Franeker, p. deel f 14,50

De achttiende eeuw. Eens verguisd en afgedaan als de saaie pruikentijd, maar thans gezien als de eeuw waarin de boeiende negentiende eeuw een aanvang neemt. Maar we weten er de helft nog niet van. Voor dit artikel hebben we een van die „schimmen” uit deze eeuw nodig, zonder wie we de reeks eigenlijk niet voortzetten kunnen.

De geschiedschrijver van de achttiende eeuw is de brave Jan Wagenaar. En wie Wagenaar noemt, heeft tegelijk zijn bestrijder genoemd, ons aller Bilderdijk. Niet dat zij tijdgenoten zijn: Wagenaar sterft in 1773 en dan is Bilderdijk nog de huizittende jongeling.

Wie is die Wagenaar? Laten wij hem eerst even aan u voorstellen.

In 1709 werd hij in een gereformeerd gezin geboren, een eenvoudig schoenmakersgezin. Van meet af blijkt dat er wat in zit, zowel in zaken als in de studie weet hij zijn weg te vinden. Hij is zo'n achttiende-eeuwse zakenman-veelweter, een encyclopedische geest, die zelf, zonder vooropleiding, zal uitgroeien tot een belangrijk geschiedschrijver. Maar geen calvinistisch geschiedschrijver! Al vroeg verlaat hij het gereformeerde pad, als jongeman komt hij via relaties in de kring van de collegianten terecht, een groep van meestal remonstrants- en doopsgezind-georiënteerden, die geen ambten erkennen en van een dogmatisch christendom niet wilden weten. In plaats van naar de gereformeerde kerk gaat hij op zondagmorgen naar het weeshuis d'Oranjekappel, waar men bijbelbesprekingen houdt. Op zijn dertigste jaar doet hij een goed huwelijk, neemt een jaar later een hout-handel over en is zo een gezeten burger van Amsterdam. Intussen is hij dan, na te zijn gedoopt, toegetreden tot de Doopsgezinde kerk. De historie heeft hem dan in haar greep en daarover leest hij ontzaglijk veel. Hij schrijft tractaten en geeft een blaadje uit onder de titel: de Patriot. Een bekend tractaat is „Gods voorzienigheid in Nederland”, waarin we lezen: „Er is geen gewest op aarde, daar God zijn magt en wijsheid, en straffen en zegeningen, zichtbaarder heeft doen uitblinken, dan in Nederland”. We lezen voorbeelden die we ook bij de in het vorig artikel genoemde Van der Velde tegenkomen: de dubbele ebbe van 1672, een standaardvoorbeeld in de literatuur over de „Vinger Gods”, en vooral ook 1584, het jaar waarin de geestelijken in Den Bosch willen feestvieren na de moord op de prins, maar waar 's avonds de bliksem in de toren slaat.

In 1747 schrijft hij in „de Patriot”, na de val van Breda, dat door de Fransen genomen is: Schept moed, verslagen Nederland, dezelfde God, die uwe voorvaders onvoorziens gered heeft, leeft nog. Hij heeft u veellicht dit steunsel willen laten benemen, opdat gij uwe hulp meer zoudt stellen in de naam van Hem, die hemel en aarde gemaakt heeft”.

Maar we lezen ook dit: „Zal God onzen ondergang besloten hebben, door een volk dat in bijzondere met ons gelijk staat, en in openbare ondeugden ons overtreft?” We geven deze citaten om te laten zien dat de gedachte van een uitverkoren natie niet alleen bij gereformeerde auteurs te vinden is, maar ook bij remonstrantse.

De gedachte van een bijzonder volk te zijn, draagt wel heel erg het gevaar met zich mee, zich **vanzelfsprekend** boven andere naties verheven te achten. Die idee leeft nog door tot in liberale, zeer „protestantse” pamfletten van de negentiende eeuw!

Deze man verrast zijn tijdgenoten in 1749 met een eerste deel van een volledige Vaderlandse Historie, een eerste poging de gehele vaderlandse geschiedenis te beschrijven. Met noeste vlijt heeft hij de stof daarvoor verzameld en beschreven: het worden 21 delen. Dan is hij tot eigen tijd genaderd, hij sluit het werk in 1751 af. Maar na zijn dood wordt het voortgezet en verschijnen reeksen „Vervolgen” op het grote werk, ook weer tientallen delen groot. Driemaal wordt het hele werk herdrukt. Na 1796 is er geen nieuwe druk meer verschenen. Uit alles blijkt wel dat dit hét geschiedwerk voor het brede publiek was, zoals men dat uitdrukt. In de achttiende eeuw was er bij de leden der burgerstand, bij de gezeten burgerij, veel belangstelling voor verzamelenwerken. Het is immers een kenmerk voor die eeuw der Verlichting: men moet kennis verzamelen op alle gebieden van het leven en in alle wetenschappen. Groot was de invloed van dit werk op de tijdgenoten en op veel geslachten daarna, tot ver in de negentiende eeuw. De geest van de tijd werd er op menige bladzijde in geproefd, de geest van de gematigdheid en van de verdraagzaamheid. Het werd geen calvinistisch geschiedverhaal, de geest was een heel andere dan die van de in het vorige artikel genoemde verhalen. Maar op menig punt was het veel degelijker, want Wagenaar was een man die veel materiaal over alle perioden verzameld en verwerkt heeft.

De achttiende eeuw is de eeuw van de strijd tussen de staatsgezinden, die de oorsprong van de macht bij de staten zoeken, en de stadhoudersgezinden, die een grote macht van de prins wensen. Heel hevig is die strijd geworden, de eerstgenoemden zagen in Wagenaar

hun man, al kan men niet zeggen dat deze geen waardering voor de stadhouder had. Maar dat de oorsprong van de macht bij de vorst lag, was zijn mening niet, zodat zijn beschrijving van de middeleeuwen geheel bleef in de lijn van de humanistische schrijvers als Hugo de Groot. Trouwens de nieuwe inzichten in de middeleeuwse, feodale toestanden braken pas na zijn werk door. Die delen van zijn werk zijn geheel verouderd, de andere nog niet, al zal niemand anders dan een vakman ze nu nog inzien.

Het zijn nu juist die delen, die de grote bestrijder van de ideeën der Verlichting, heeft gecritiseerd. Bilderdijk is dan op dreef, in zijn scheldterminologie brandt er op los, en maakt Wagenaar voor een domkop en een broodschrijver uit. De heren regenten hadden hem immers na de verschijning van zijn grote werk tot stadshistorienschrijver van Amsterdam benoemd. Dat lag er volgens Bilderdijk te dik boven op. Zo komen we dan nu op het werk van deze eerste grote calvinistische geschiedschrijver, al meen ik dat zijn werk in een reeks over de populaire geschiedverhalen niet geheel past. Het is een wonderlijk werk, **de Geschiedenis des Vaderlands**, in 13 delen uitgegeven door zijn trouwe vriend prof. H. W. Tydeman. Posthuum, want bij zijn leven mocht het niet gedrukt worden. Bilderdijk meende zelf dat het voor uitgave niet geschikt was en schreef aan zijn vriend, dat het geen werk „voor 't algemeen” kon worden. En Da Costa schreef later dat de enige kwade dienst aan Bilderdijk door die uitgave gedaan wel de titel geweest is. Volgens hem had dit voor mondelinge voordracht bestemd Dictaat geen aanspraak op die van: Geschiedenis des Vaderlands. Dit werk is immers ontstaan in de jaren tussen 1818 en 1827, toen hij in eigen huis zijn colleges over geschiedenis en staatsrecht gaf, de beide wetenschappen waaraan hij naar eigen getuigenis zijn hart verpand had. Voor een kleine schare aanhangers en bewonderaars, een veertigtal in die tien jaren, heeft hij met name de hier besproken Wagenaar, hoezeer door hem als bron gebruikt, voor schut gezet, heel vaak terecht, als het over de middeleeuwen gaat. Bilderdijk zegt alles het duidelijkst in dichtvorm, ziehier zijn in 1818, dus bij het begin van zijn Leidse colleges, opgeschreven gedicht „**Aan de Geschiedenis**”, te lang om af te drukken, zodat we enkele strofen laten horen.

Maar gij, o Dochter van 't geheugen,
wier pen't vervlogen wederbaart,
Gij, aan wier borst met volle teugen,
Het Nakroost levenswijsheid gaart;
Gij ook, moest gij uw dierbre bladen
Den God die waarheid is, gewijd,
Met valsche trekken overladen,
Dien God en 't heilig recht ten spijt;
De Waarheid en de Deugd verraden,
Ten gunst van onverstand en nijd?

Geschiedenis! ach, waar blijft uw
veder?

Die schacht, met Waarheidsglans
doordrenkt
Of wierp uw hand haar moedloos neder
En werd heur goud-inkt uitgeplengd?
Neen, de afgrond met verbroken keten,
Die thron en tempeldienst vertrad,
Heeft ze aan uw zuivre hand ontreden,
En tevens, Wijsheids hemelschat;
En braakt, van razernij bezeten,
Zijn lasting op uw heilig blad.

Hier hoort U de dichter van de strijd tegen de geest der eeuw, die hij op historisch terrein bespeurt, en die vooral uitkomt in de staatsgezinde opvattingen, die de patriotten er op na houden en die in de omwenteling van 1795 zijn beslag gekregen heeft.

In zijn toelichting op de „Bezwaren tegen de geest der eeuw” van Da Costa (1823) wijdt hij ook een paar bladzijden aan de geschiedenis.

Hij schrijft daar: „Nooit heeft men een volk onder 't juk gebracht of men heeft het zijne geschiedenis getracht te doen vergeten, en deze verduisterd of vervalscht. En hoe heilzaam was dan de telkens herhaalde aanmaning den Israëlit en gegeven, tot oprichting van steenen, tot viering van feesten, en tot onderrichting der kinderen, van geslacht tot geslacht door getrouwe vaders van de wonderen des Allerhoogsten voor zijn volk, 't zij onmiddellijk, 't zij door uitverkoren mannen hebben eigen voorvaders ook gedaan, zegt hij, op wien zijn geest rustede, uitgewrocht". Zo hebben eigen voorvaders ook gedaan, zegt hij. Denkt hij hier aan de populaire verhalen van de predikanten? Hij noemt deze werken bij mijnweter nergens, maar zinspeelt er hier wel op, meen ik.

De aristokratische fractie der regenten bezoldigde wel haar huurlingen, maar geen Wagenaar, in zaken en uitdrukkingen even onkundig, kon de ware hollanders met zijn werk bedriegen. Dat is nu verandert, zegt hij, er komen allerlei buitenlanders die over onze geschiedenis schrijven in de geest der regenten, en Wagenaar wordt handboek, wordt Evangelie.

Blijft zijn collegedictaat, dat hij toen hij dit gedicht en dit bekende pamflet schreef, bewerkte, belangrijk voor ieder die hem bestudeert, en als correctie van Wagenaar en als stimulans voor een beheerster beoefening van de historie, een werk voor het brede gereformeerde volk is het niet geworden. Al was het daar niet onbekend in de vorige eeuw. Wel heeft Bilderdijk het plan gehad een dergelijk boek te schrijven, in Brunswijk al, waar hij als balling de kost verdienen moest met het geven van lessen in bijna alle wetenschappen. Ook in de geschiedenis en hij deed dat aan de hand van Wagenaar. Dat was voor hem, die over de middeleeuwen veel betere opvattingen had en steeds de door hem verfoede verheerlijking van De Witt en zijn vrienden tegenkwam een bezoeking. Ik weet niet of gij

daar de „grote" Wagenaar gebruikte. Er was ook een „schooluitgave" van diens werk: *Vaderlandsche Historie verkort, en bij vragen en antwoorden voorgesteld*, dat op de Latijnse scholen wel gebruikt werd. Later werd er nog eens een „Verkorte *Vaderlandsche Historie*" gedrukt, in 1774, wat bewijst, dat deze visie gemeengoed werd van de schoolgaande jeugd. Hoe het zij, Bilderdijk schrijft in 1804 dat hij graag een kort overzicht zou willen schrijven, maar er niet aan toe zal komen. In 1810 is het hem gevraagd, een geschiedenis in vijf delen te schrijven. Hij verkeert dan, zonder de steun die hij van Lodewijk Napoleon genoten had, in grote moeilijkheden. Hij stemt toe, als zijn vrienden alles regelen, wat zij graag doen. Een prospectus gaat uit, de intekenaren geven zich al op, maar de Franse censuur die dan volop gaat werken, verhindert de uitgave, volgens Bilderdijk „bewerkt" door vroegere patriotten en tegenstanders. Er is toen later niet meer van gekomen, want zijn colleges waren niet bedoeld als een populaire beschrijving, maar als een correctie op de aan de Leidse universiteit gedoede visie op het verleden, op de door hem verfoede Siegenbeek, die Wagenaar tegen hem in bescherming nam.

Niet direct, **indirect** zou het zijn invloed oefenen, via de kleine kring van bewonderaars en vrienden. In deze school van Bilderdijk begint immers iets nieuws te groeien, we vinden er de latere mannen van het Reveil, die aan hun tijd een ander aanzien gegeven hebben, zonder wie we het Nederland van de negentiende eeuw niet denken kunnen, ook niet wat de geschiedschrijving betreft. Dan rijst voor ons op de gestalte van Guillaume Groen van Prinsterer, die zal schrijven, wat Bilderdijk zich in zijn onrustig en moeilijk leven ontzeggen moest.

Helpman

A. Plaatsman

(ongecorrigeerd)

Christus wordt opnieuw gekruisigd

Niko Kazantzakis heeft met zijn boek: *Christus wordt weer gekruisigd* (125.000 exemplaren in Nederland) een thema aangesneden waar ieder in zijn leven mee te maken krijgt. Het is het thema van de terugkerende Christus in onze tijd en ons leven. Het thema van de terugkerende Christus in onze tijd en ons leven geschiedt in de gestalte van één van onze medemens. Niet in de gestalte van Jezus zelf, die in de stal te Bethlehem werd geboren, aan een kruis bij Jeruzalem stierf, die werd begraven en na drie dagen opstond en die thans de wereld naar het eind van deze periode leidt.

Bij Niko Kazantzakis keert Christus terug in de gestalte van de griekse jongeman Manolios, door zijn rol in het passiespel en door zijn plaats in de dorpsgeschiedenis. Het gebeuren van deze roman heeft tot achtergrond de strijd tussen Turken en Grieken (vgl. Cyprus) en de grieks-katholieke religie. In deze godsdienst staat niet voorop de gedachte van de verzoening tussen God en mens door het kruis van Christus, maar die van de overwinning op de machten van dood en duivel door Christus' kruisdood en opstanding. Het kruis heeft hier een kosmische betekenis. De natuur sterft en bloeit weer op door Christus kracht. Vandaar de typische sfeer van het Paasfeest, die we reeds op de eerste bladzijde vinden: „De citroenbloesems geurden, de bomen botten uit, gras en halmen schoten op uit de grond: uit iedere aardkluit was Christus opgestaan. De Christenen gingen op het marktplein wandelen; vrienden die elkaar tegenkwamen, omarmden elkander en de

groet „Christus is opgestaan!" werd beantwoord met de wedergroet „Hij is waarlijk opgestaan!"

De terugkeer en tegenwoordigheid van Christus geschiedt in het boek van Kazantzakis door middel van het passiespel. De dorpelingen krijgen elk een rol in dat spel en ze moeten zich daarop een vol jaar voorbereiden. Opmerkelijk is het dooreenvloeien van spel en werkelijkheid. De pope van het dorp zegt enerzijds: „Het Woord wordt vlees, wij mogen met onze eigen ogen het Lijden van Christus zien en er in meelevens".

Maar als Panayotaros voor de rol van Judas wil bedanken zegt de pope: „Je hoeft Christus niet te verraden, domkop; je hoeft alleen maar te doen alsof je Judas was en alsof je Christus verraadt, zodat wij hem kunnen kruisigen en laten verrijzen".

Voor heel het dorp wordt het spel een zaak van ernst, maar vooral voor de Christus. „De moeilijkste taak is jou toebedeeld, Manolios" zei de pope op plechtige toon. „God heeft jou uitverkoren, om met je lichaam, je stem en je tranen het heilig Lijden te doen herleven. . . . Je zult met doornen worden gekroond, je zult gegeseld worden en het heilig kruis dragen, en je zult gekruisigd worden. Van vandaag af tot aan de volgende Goede Week mag je maar aan één ding denken, Manolios, aan één enkel ding: hoe wordt ik waardig om het ontzaglijke kruis te dragen?"

Manolios zou spoedig trouwen met het meisje Lenio. Yannakos, die Petrus moet spelen, zegt hem: „Maar vergeet niet, Manolios, dat jij nog méér moet zijn dan een apostel; jij

moet Christus zelf voorstellen. En mag je dan een vrouw aanraken? Vast niet! En toch wil je gaan trouwen! Waar of niet? . . . En als je de gekruisigde Christus moet voorstellen, ben je pas getrouwd. Ze zullen je aan het kruis hangen, maar daar trek jij je niets van aan! Je weet dat het maar spel is en dat er in werkelijkheid een ander gekruisigd wordt. Als jij aan het kruis roept: „Eli, Eli, lama sabach-tani!" dan denk je bij jezelf, dat je gauw weer thuis zult zijn en dat Lenio je wacht met warm water om je te wassen en schoon goed om aan te trekken, en na de kruisiging gaan jullie samen naar bed".

Manolios trouwt dat jaar niet. Hij komt in contact met een opstandige troep Grieken, het rustige dorp raakt verward in de problemen van de turkse bezetting, Manolios krijgt de schuld en neemt die ook zelf op zich. De dag voor het Kerstfeest wordt hij door de pope van het dorp ter dood veroordeeld en Panayotaros-Judas samen met het volk doodt hem in de kerk.

Over deze kern van de roman een paar opmerkingen.

1. De boodschap van Manolios is waarschijnlijk de boodschap van de schrijver. Het is echter niet dezelfde boodschap als van het Evangelie, waar Manolios zo dikwijls in las. Manolios zegt tegen de turkse agha: „Ik wilde dat ik de kracht had op te staan en een opstand voor de gehele aarde te verkondigen. Ik zou alle verdrukten, blanken, zwarten en gelen, in één enkel machtig leger van de honger willen verenigen, een leger dat de verrotte steden, de schaamteloze serails en de moskeeën van Constantinopel zou binnendringen om ze in brand te steken".

De echte Christus van het Evangelie zei echter tot Pilatus: „Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld; indien mijn Koninkrijk van deze wereld geweest was, zouden mijn dienaren gestreden hebben, opdat Ik niet aan de Joden zou worden overgeleverd; nu echter is mijn Koninkrijk niet van hier. Pilatus dan zei tot Hem: Zijt Gij dus toch een koning? Jezus antwoordde: Gij zegt dat Ik koning ben. Hiertoe ben Ik geboren, opdat Ik voor de waarheid zou getuigen: een ieder die in de waarheid is, hoort mijn stem".

2. Het thema van de weerkerende Christus is een bijbels thema. Christus komt niet alleen terug aan het einde van deze periode van de geschiedenis en we zullen hem niet slechts aan het einde van ons leven, na onze dood, ontmoeten, hij komt ook tot ons in ons leven van hier en nu. En wel via onze medemens.

De mensen zullen namelijk geoordeeld worden naar wat ze Christus hebben aangedaan, of ze hem enerzijds honger hebben laten lijden en dorst, of ze hem verjaagd hebben, naakt en ziek en ellendig achtergelaten of ze hem opnieuw gekruisigd hebben en anderzijds of ze hem eten en drinken hebben gegeven, onderdak, kleding en verzorging en of ze hem hebben liefgehad en nagevolgd. Immers, voor zover men dit heeft gedaan aan een van zijn minste broeders heeft men het aan Christus zelf gedaan. Zie het Evangelie naar de beschrijving van Mattheus 25 : 31-46.

3. Met het thema van de weerkerende Christus krijgen we ook allen te maken via de verkondiging van de waarheid. Pilatus vraagt sceptisch: Wat is waarheid? Christus zegt: Ik ben de weg, de waarheid en het leven. En dat kan en mag hij zeggen als de Zoon van God en als de mens-bij-uitstek. Zijn woord vraagt om erkenning. Wie zijn Woord en Geest afwijst, wie het Evangelie niet als blijde boodschap van God wil geloven, die wijst Christus zelf af. In dat afwijzen van het Evangelie wordt Christus weer gekruisigd. En aan deze kruisiging doen velen mee, ongemerkt, met instemming of met luide uitspra-

ken. Christus wordt opnieuw gekruisigd, door ons die zijn Evangelie verwerpen en ook door ons die wel christenen heten maar niet naar dat heilig Evangelie willen leven.

4. Op de kruisiging volgt echter de opstanding, de hemelvaart, en het Pinksterfeest. Op dat feest zei Petrus tot de joden die Christus hadden gekruisigd: Heel het huis van Israël zij er dus van doordrongen, dat God diezelfde Jezus, die gij hebt gekruisigd, tot Heer en Christus heeft gesteld.

Toen die joden dat hoorden, werden zij diep getroffen en ze zeiden tot Petrus en de andere apostelen: Mannen broeders, wat moeten we doen? Petrus zei hun: Bekeert u allen, en laat u dopen in de naam van Jezus Christus, tot vergeving van uw zonden; dan zult ge de gave ontvangen van de Heilige Geest. Want voor u is de belofte.

Dit Evangelie, deze blijde boodschap, kan men nog steeds als de waarheid aanvaarden. Ook voor ons is de belofte.

Er is echter ook een andere kant aan het thema: Christus wordt opnieuw gekruisigd. Men bemerkt het verschil met de titel van het boek. Als Christus **weer** wordt gekruisigd dan ligt daar de herhaling in, al weer, nog eens en nog eens. Door het Evangelie af te wijzen, door onze medemens te verachten, door onze ambtsdragers onrechtmatig te schorsen en af te zetten, kruisigen wij allen Christus al weer. Dan blijft de belofte van verlossing indien men zich bekeert en zich laat dopen.

Maar als we Christus **opnieuw** kruisigen dan ligt in dat opnieuw: nog eens en dan voor goed. In dat geval van nog-eens-en-dan-voor-goed klinkt echter het woord uit de brief aan de Hebreëen tot ons door: Indien wij, nadat we de kennis der waarheid hebben ontvangen, opzettelijk zondigen, blijft er geen offer voor de zonden meer over, maar slechts een vreselijke verwachting van oordeel en vuurgloed, die de weerspanningen zal verslinden.

Als de joden de wet van Mozes terzijde stelden werden ze zonder mededogen gedood. Hoeveel zwaarder straf, meent ge, zal hij verdienen die de Zoon van God **opnieuw** gekruisigd heeft? (Hebreëen 10 : 26-31).

J. Stw.

PERSSCHOUW

Vier meningen

In een bespreking van het voor enkele maanden gepubliceerde „Getuigenis” onderscheidde ds Meester in een artikel dat hij plaatste in het Kerkblad van Noord-Holland vier meningen welke er ten aanzien van de kerk en de vrijmakingsdaad in onze kerken leven. Hij gaf ze elk een letter, namelijk A. B. C. en D. Nadat hij ze kort had getypeerd gaf hij daaromtrent ook nog enkele beschouwingen. Ik geef het artikel van ds Meester graag hier door.

De mening welke wij voorzagen van de letter A was de mening, dat „er op grond van de art. 28 en 29 van de N.G.B. maar één wettige, ware kerk zou zijn en wel — in de huidige situatie — de (vrijgemaakte) gereformeerde kerk”. En dat men derhalve de synodale kerken niet anders dan valse kerk mag noemen.

De andere mening, welke wij voorzagen van de letter B, was de mening, dat de vrijmakingsdaad een daad van geloofsgehoorzaamheid is geweest tegen toegepaste gewetensdwang. De broeders die deze mening hebben spreken even duidelijk van de zonden jegens de Heere, welke zich bij de synodale kerken in ernstige mate deden en doen gelden als de broeders die de mening onder A genoemd, zijn toegedaan.

Een derde mening met betrekking tot de onder A en onder B genoemde meningen hebben wij voorzien van de letter C. Dit is de mening van hen, die de overtuiging hebben dat het verschil tussen de beide onder A en B genoemde inzichten betreurd moet worden, maar dat dit verschil niet al te diep in het leven van de kerken behoort in te grijpen. Dit laatste zal kunnen. Het zal kunnen wanneer de broeders van de A-mening die van de B-mening niet beschuldigen van ontrouw aan de belijdenis en omgekeerd, wanneer de broeders van de B-mening de broeders van de A-mening niet van hetzelfde beschuldigen. Het zal kunnen wanneer we be-

reid zijn bij de discussie over dit verschil van inzicht elkaar volledig als broeders te dragen.

Een vierde mening die we nog noemden, voorzagen we van de letter D. Dat is — zo schreven we — de mening van hen, die het onder C genoemde standpunt afwijzen. Dit is de mening van die broeders, die van opinie zijn dat niet alleen het standpunt onder B genoemd verwerpelij is, maar dat ook het standpunt onder C genoemd verwerpelij is.

Waarom — zo vroegen we — is naar de mening van deze broeders zelfs het C-standpunt verwerpelij? Omdat naar de mening van deze broeders, zij, die het C-standpunt zijn toegedaan, willen verzoenen wat onverzoenlijk is en willen bijgehouden wat niet bijeen te houden is. Naar de mening van deze broeders, geven zelfs de broeders, die het C-standpunt zijn toegedaan, ernstige aanleiding tot verdenking dat zij niet trouw zijn aan de belijdenis der kerken.

Tot zover de vier standpunten.

* * *

Deze vier standpunten noemden wij de vorige keer en nu: meningen. We schreven over de A-mening, de B-mening, de C-mening en de D-mening. Dit deden we met opzet. We bezigden dit woord mening voor alle vier de standpunten, omdat deze naar onze overtuiging dit zijn, dat wil zeggen: inzichten, standpunten die als zodanig stof tot discussie kunnen en mogen leveren.

Als één of twee gaan zeggen: ons standpunt is niet een mening, een inzicht; ons standpunt valt samen met de leer der waarheid zelve op dit punt, dan is discussie binnen het raam van de broederschap die trouw wil blijven aan de gereformeerde belijdenis, niet langer mogelijk. Wanneer de mensen van A zeggen: de andere standpunten zijn meningen, maar ons standpunt valt samen met de leer der waarheid zelf dan zeggen ze meteen: „er valt niet meer te discussiëren op voet van gelijkheid”.

Dan zeggen zij:

„Ons standpunt is geen mening”.

„Ons standpunt is hetzelfde als de waarheid”.

„De anderen, die een andere mening hebben dwalen”.

„Hun dwaling is zeer ernstig”.

„Zij wijken van de waarheid zelve af”.

„We kunnen met die broeders niet meer verder”.

„We moeten ze vragen: bent u nog gereformeerd? Als ze ambtsdragers zijn moeten we vragen: is uw handtekening onder de drie formulieren nog betrouwbaar?”

„We moeten het ondertekeningsformulier in werking stellen”.

Wanneer de één zegt: mijn standpunt is geen mening maar valt samen met de waarheid, dan zegt hij tegelijk: de anderen hebben afwijkingen, dwalingen. De anderen laten de leer der waarheid los.

* * *

Ieder die meeleeft in onze kerken en die niet ziende blind en horende doof is, weet, dat er broeders zijn die de zaak zo gesteld hebben en stellen. Wie het tevoren nog niet wist, die heeft het in de reacties in de pers op het „Getuigenis” in de laatste maanden kunnen lezen.

Zoals we in het vorig nummer van de kerkbode schreven: de broeders, die hun eigen standpunt in deze vereenzelvigen met de leer der waarheid met betrekking tot dit punt kunnen niet verder met de broeders die een andere mening hebben. We voorzagen deze mening van de letter D. Deze broeders kunnen met hen die de mening B en C zijn toegedaan, niet verder en zelfs kunnen zij met hen die de mening A zijn toegedaan niet verder. Wat de mening A aangaat, als ik op het standpunt A sta, dan behoort dit niet uit te sluiten dat ik open blijf voor discussie met de broeders van eigen kerken die een andere mening hebben. De broeders die de D-mening hebben kunnen zelfs met de A-mening niet verder. Zij kunnen met niemand verder dan met hen, die er net zo over denken. Deze broeders zijn aangekomen op een punt waar zij — als zij het kerkelijk kunnen bereiken — zullen gaan binden aan hun inzicht, aan hun opvatting van een bepaald artikel of zinsnede uit een artikel van de Geloofsbelijdenis. Dit is het punt waar de Gereformeerde kerken waren aangekomen in 1943 toen de gen. synode ging binden aan het inzicht of de opvatting van de meerderheid inzake artikel 33 van de N.G.B. De broeders in onze kerken die op het standpunt onder D genoemd staan, zijn op dit zelfde punt. Wanneer ze het in onze kerken kunnen bereiken, gaan ze binden aan hun mening of opvatting van een zinsnede uit artikel van de N.G.B.

* * *

Wat onderscheidt hen op dit punt van die gen. synode die de gereformeerde kerken heeft gescheurd door haar bovenschrijftuurlijke bindingen? Weinig. Toen, in 1943, ging het over de uitleg of interpretatie van art. 33 van de N.G.B. Nu, in 1964, gaat het in onze kerken over de uitleg of interpretatie van een zinsnede uit art. 29 van de N.G.B. Dit is een verschilpunt.

Hoe is dit mogelijk?

De broeders van het D-standpunt geven het hevigst af op de weg van de synodale gemeen-

schap. Er gebeuren vreemde dingen. Ds B. A. Bos heeft in 1944 ontzettend fel afgegeven op de synode en op de mensen die met de synode sympathiseerden. Ik herinner mij nog goed hoe ik persoonlijk toen van 's mans uitingen ben geschrokken. Ik maakte mij vrij. Maar bepaaldelijk uit gans andere geest dan hij. Dit was ik mij toen al goed bewust.

Nu, na zovele jaren ben ik mij dit verschil véél helderder bewust. Intussen is ds B. A. Bos al heel lang geleden teruggekeerd naar dat wat hij eerst verwierp. Ds Den Boeft stond voorheen reeds op het standpunt van de D. Hij is ook teruggekeerd. Dit zijn vreemde dingen.

Op de vergaderingen van de gen. synode van 1943 ging het óók vreemd toe. De meerderheid van deze synode was naar eigen overtuiging „geweldig” „trouw” aan de Confessie. Die meerderheid volgde prof. V. Hepp. Die was in 1937 reeds begonnen verdachtmaking te zaaien tegen trouwe en onverdacht reformatoerisch gezinde voorgangers in onze kerken; tegen de om huns werks wil hoog geachte voorgangers als prof. dr. K. Schilder en Greijdanus en anderen. Prof. Hepp zei in zijn brochures die hij in 1937 begon te publiceren: ik wil waken voor de trouw aan de gereformeerde confessie. De meerderheid van de synode van 1943 volgde prof. Hepp. Zij was de mening toegedaan en had de bedoeling te waken voor de trouw aan de gereformeerde confessie. Die synode-meerderheid besloot met goede bedoelingen te „binden” aan haar uitleg of interpretatie van art. 33 van de N.G.B. Zij zei: onze uitleg is geen mening omtrent art. 33 Onze uitleg is hetzelfde als wat in het artikel staat. Onze uitleg is hetzelfde als de leer der waarheid zelve op het punt van de sacramenten. Dit was de mening van prof. Hepp. en van prof. Grosheide geweest. Toen de meerderheid van de gen. synode die mening overnam, zeiden ze van deze mening: het is geen mening meer. Nu de synode gesproken heeft met haar door Christus verleende profetische autoriteit, nu moet deze vroegere mening van Grosheide en Hepp, beschouwd worden als 'n goddelijke waarheid. Indiscutabel! Daarover valt niet te praten. De vroegere mening van Grosheide en Hepp (zeer achtenswaardige hoogleraren overigens) was nu door de synode-meerderheid tot een goddelijke waarheid verheven. Zo bond de synode. K. Schilder heeft dit als eerste gekwalificeerd als „boven de Schrift”. Zij bond daar waar het geschreven Word Gods niet bond. Daarom zeiden wij tegen deze binding aan een mening: we willen veel toegeven maar we willen ons niet in ons geweten laten binden aan een menselijke mening over art. 33 van de N.G.B.

Intussen is al lang voor iedereen die op de hoogte is gebleken, dat deze „binding” van 1943 een „binding” geweest is niet aan het Woord Gods, maar aan een menselijke mening. Dit weet iedereen die op de hoogte is in het synodale kamp ook met ontwijfelbare zekerheid.

Op dit punt van die binding van 1943 zijn de toenmalige bezwaarden en latere vrijgemaakten zegevierend uit de strijd gekomen wat hun standpunt en hun geloofsgehoorzaamheid betreft.

Vreemde dingen gebeuren.

Is het niet vreemd dat nú binnen onze vrije kerken de mening met grote kracht wordt gepropageerd welke wij onder D hebben aangeduid? Is het niet ongelofelijk? Niet onbegrijpelijk? Deze mening, die uitgerekend precies op hetzelfde punt is aangekomen waar de synode van 1943 gekomen was, presenteert zich na twintig jaren weer krachtig onder ons. Zó krachtig, dat wanneer deze broeders kerkelijk de „meerderheid” zouden krijgen, zij niet aarzelen zullen te doen wat de synode van 1943 heeft gedaan: bovenschrijftuurlijk binden van gewetens. In de jaren rond 1943 verscheen een geschrift onder de titel „Op de grens van Kerk en secte”.

We waren allen overtuigd dat de bindende kerken zich op deze grens bewogen. Wanneer de D-mening de meerderheid onder ons zou krijgen vandaag, dan zou morgen dit geschrift herschreven kunnen worden — nu met de toepassing op de toestanden in onze kerken.

Vreemde dingen. Niet?

* * *

Natuurlijk bedoelen de broeders van het D-standpunt het goed.

Schrijver dezer regelen is daarvan diep overtuigd.

Dit zegt niet veel.

De meerderheid van de schorsings-synode van 1943 en '44 bedoelde het ook goed.

Prof. dr. F. W. Grosheide bedoelde het goed.

Ik geloof dat prof. dr. V. Hepp het ook goed heeft bedoeld.

De broeders, die op het D-standpunt staan, zijn van mening dat het éne en grote gevaar dat onze kerken bedreigt, komt van de kant van de synodale kerken. Die hebben zoveel op haar kerfstok. Die hebben bovenschrijftuurlijk gebonden. Die hebben zich niet ontzien kinderen Gods, die het zuivere evangelie predikten met tucht te vervolgen. Die hebben ambtelijk bloed vergoten. Die hebben in de jaren na 1944 ongelofelijk geknoeid met hetgeen recht is in de kerken. Die

zijn nu diep aangevreten door de valse oecumenische geest.

Ik wil voor de broeders niet onderdoen in afkeer van het kwaad dat de gebonden kerken bedreven hebben; noch in afkeer van de geest van vals oecumenisme. Maar ik verschil grotelijks met hen als het gaat over het grote gevaar dat onze kerken bedreigt. Ik geloof niet dat de gebonden kerken het grote gevaar vormen dat onze kerken bedreigt.

Ik geloof nog altijd met onze Catechismus dat de drie doodsvijanden van onze kerken zijn, de duivel, de wereld en ons eigen vlees. Ik denk, als ik het over de gevaren heb die onze kerken bedreigen, niet uitsluitend aan de kerkelijke vergaderingen. Ik denk niet in de eerste plaats aan de meerdere vergaderingen. Ik denk aan de leden van de kerken. Zonder die leden bestaan de kerken niet. De leden vormen de gemeenten. Als het met de leden misgaat wat betreft het geloof en het dragen van vruchten des Geestes, dan gaat het met de kerken mis. Die leden worden in onze 20e eeuw uitermate zeer bedreigd door een wereld die boordevol gevaren en strikken van de duivel staat. In stad en dorp verdwijnen de christelijke tradities. Ongemerkt sluipst via radio en t.v., die in de beste gereformeerde gezinnen tegenwoordig te vinden zijn, en via de moderne literatuur, de verrotte, bedorven en Gode-vijandige wereld binnen in de gezinnen. De beschermende omheining van christelijke „zede” is ongemerkt, maar radicaal bezig in rook en damp te verdwijnen. Er komt een levenspatroon dat door en door gesecculariseerd is. Dat bedreigt aan alle kanten onze kerken. Dit is het grote gevaar.

Daartegen is maar één middel. Dat is de vrije en ongebonden prediking van het evangelie, dat dwaasheid is voor de natuurlijke mens. Dit alleen zal ons kunnen bewaren. Niet het signaleren van het kwaad dat bij de gebonden kerken aanwezig is.

Tot zover ds Meester.

Ik wil met nadruk accentueren de opmerking van ds Meester dat het er in verband met de door hem gesignaleerde situatie voor het welzijn van onze kerken op aankomt dat we bereid zijn bij de discussie over het in gedrang zijnde verschil van inzicht elkaar volledig als broeders te dragen.

Voorts moge ik in verband met wat ds Meester schreef wijzen op de in ons blad gepubliceerde artikelen over een kerkelijke discussie over de valse Kerk. Daarin is aangetoond dat de Geref. Kerken na diepgaand overleg de kerken zelfs niet gebonden hebben aan de opvatting dat de Ned. Herv. Kerk uit de vorige eeuw en valse kerk zou zijn.

C. V.

KERKNIEUWS

Beroepen te Assen (voor de zendingsarbeid in Brazilië): D. J. van Stelten te Loosdrecht; te Ermeloo: R. Houveen te Hattem.

Beroepbaar. Door de classis Harderwijk is praeparatoir geëxamineerd en beroepbaar verklaard kand. T. Dekker, Kerkstraat 38, Hattem.

Generale Synode. Inzake het preken van studenten nam de Generale Synode het volgende besluit:

De generale synode gelet op:

1. het verzoek van de Kerkeraden van de Gereformeerde Kerken te 2e Exloërmond en te Valthermond vervat in hun brieven van 22 oktober 1963 „om onder de voorwaarden, gesteld door de generale synode te Bunschoten-Spakenburg 1958/59 acta, art. 30, studenten de gelegenheid te geven tot het spreken van een stichtelijk woord in de samenkomsten der gemeente”.

2. de motieven die beide Kerkeraden tot het doen van dit verzoek geleid hebben,

a) de moeilijke situatie ten aanzien van de preekvoorziening in vele Kerken, waaronder de kleine Kerken, die wat afgelegen liggen, te lijden hebben,

b) de overbelasting van de predikanten in classes waaronder vele vacante Kerken ressorteren,

c) de mogelijkheid van praktische vorming van a.s. dienaren des Woords, die aan het spreken van een stichtelijk woord in de gemeente verbonden is.

besluit:

1. aan dit verzoek te voldoen en de besluiten van de generale te Amsterdam 1908 acta, art. 60 en te 's-Gravenhage 1914 acat, art. 77 sub a en c tot de eerstvolgende generale synode buiten werking te stellen;

2. hiervan mededeling te doen aan de Kerkeraden van de Gereformeerde Kerken te 2e Exloërmond en te Valthermond.

De synode overweegt daarbij ter motivering van dit besluit

1. dat van de 70 vacante Kerken er ongeveer 40 zijn met een zielental van 100, waaronder 17 Kerken waarvan het zielental minder dan 50 bedraagt;

2. dat moet worden aangenomen dat een groot deel van de Kerken met minder dan 100 zielen binnen afzienbare tijd niet tot het beroepen van een eigen predikant, hetzij afzonderlijk hetzij in combinatie met andere Kerken, zal kunnen overgaan;

3. dat dientengevolge een niet onbelangrijk deel van de Kerken in een moeilijke situatie verkeert ten aanzien van de preekvoorziening;

4. dat, hoewel in het algemeen van een overbelasting van de predikanten als gevolg van de preekvoorziening van vacante Kerken niet gesproken kan worden, deze mogelijkheid in een aantal classes toch niet ontkend kan worden.

Ten aanzien van de modernisering van de tekst van de Catechismus, een verkort Avondmaalsformulier, en het overzetten van andere meest gebruikte formulieren in hedendaags Nederlands besloot de synode het volgende:

De generale synode heeft met grote waardering kennis genomen van de arbeid van de deputaten tot „overzetting van de tekst der formulieren van eenigheid en der liturgische formulieren in hedendaags Nederlands”, benoemd door de synode van Assen 1961 (Acta Artt. 123 en 174), resulterend in een „Ontwerp voor een vast te stellen tekst van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands”;

tevens heeft zij kennis genomen van een voorstel van de particuliere synode van Zuid-Holland van 4 maart 1964, voorstellen van de kerk te Hoogeveen, een brief van de kerk te Amersfoort-C en een brief van de kerk te Enumatil, alle betrekking hebbende op het voorgelegde ontwerp en ten dele ook betrekking hebbende op de overzetting van de andere formulieren;

zij constateert, dat deputaten bij de overzetting van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands vooral hebben gedacht aan het catechetisch onderwijs;

zij overweegt, dat de generale synode van Bunschoten-Spakenburg 1958 o.m. overwogen heeft dat de Heidelbergse Catechismus zodanig geredigeerd kan worden „dat de vragen en antwoorden door de jeugd der kerk gemakkelijker te verstaan en te leren zijn” (Acta, art. 39, overweging 4);

zij spreekt uit, dat het met het oog op het catechetisch onderwijs gewenst is dat de overeenkomstig de besluiten der synoden van Bunschoten-Spakenburg 1958 (Acta art. 39 en Assen 1961 (Acta art. 123) aangevangen overzetting van de Heidelbergse Catechismus in hedendaags Nederlands zo goed mogelijk en zo spoedig mogelijk ten einde wordt gebracht;

en zij besluit

1. deputaten hartelijk dank te zeggen voor de door hen verrichte arbeid;

2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:

a. ten aanzien van de zondagen 1-22 alsnog uitvoering te geven aan de opdracht door de synode van Assen (1961) gegeven aan de door haar benoemde deputaten (Acta 123-2), waartoe hun rapport en memorandum van commissie II dier synode ter beschikking zullen worden gesteld;

b. het geheel nog eens te reviseren, waartoe hun de gemaakte opmerkingen van de door de kerkeraad van Amersfoort-C ingestelde commissie, die van de kerkeraad van Enumatil en die van commissie II dezer synode ter overweging gegeven zullen worden, alsmede de opmerkingen der deputaten Drs. J. Faber en Ds. C. P. Plooy;

c. te onderzoeken welke Schriftplaatsen bij de antwoorden behoren te worden vermeld en deze in de uitgave van de herziene tekst op te nemen;

d. van de aldus herziene tekst twee exemplaren te doen toekomen aan alle kerken en meer exemplaren tegen kostprijs beschikbaar te stellen voor gebruik en praktische beproeving bij het catechetisch onderwijs;

e. bedenkingen die bij hen nog mochten worden ingebracht — zulks tot één jaar vóór het bijeenkomen van de volgende generale synode — te bezien en te beoordelen;

f. van al hun arbeid in deze rapport uit te brengen aan de volgende generale synode, met toezending van dit rapport aan de kerken uiterlijk drie maanden vóór de aanvang dier synode, opdat deze alsdan in staat zij de tekst vrij te geven voor publicatie.

Voorts overweegt de synode:

1. dat zij besloten heeft deputaten te benoemen met de opdracht een concept voor een korter Avondmaalsformulier op te stellen (Acta art. 71 b);

2. dat het gewenst is dat ook andere, speciaal de het meest gebruikte liturgische formu-

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF
Ds. G. VISEE

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Breda
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

lieren in hedendaags Nederlands overgezet worden, zulks in aansluiting aan uitspraken van vorige synoden (Enschede 1955, Acta art. 132 en Bunschoten-Spakenburg 1958, Acta art. 39;

en zij besluit deze deputaten tevens op te dragen zo mogelijk een aanvang te maken met de overzetting van de andere, speciaal de het meest gebruikte liturgische formulieren in hedendaags Nederlands, en het resultaat van deze arbeid een half jaar vóór de volgende generale synode aan de kerken te doen toekomen en daarvan aan de synode te rapporteren.

Tenslotte besluit de synode van een en ander kennis te geven aan de deputaten, aan de kerken te Amersfoort-C, te Enumatil, te Hoogeveen, en ann de e.k. particuliere synode van Zuid-Holland.

De Geref. Kerk van Vrijhoeve-'sGrevelduin-Capelle. De kerkeraad van deze kerk zond met die van de Geref. Kerk van 's-Hertogenbosch de volgende brief van de Geref. Kerken:

De Kerkeraden van de Gereformeerde Kerken te Vrijhoeve-'sGrevelduin-Capelle en te 's-Hertogenbosch delen u het volgende mede:

De Kerkeraad van Vrijhoeve-'sGrevelduin-Capelle heeft, met instemming van de gemeente en na advies van de Classis, besloten de zelfstandigheid van de Kerk aldaar met ingang van 6 september 1964 te beëindigen, dit in verband met het geringe aantal leden, dat deze Kerk telt.

Eén gezin, dat in 'sGravenmoer woont, is met attestatie overgegaan naar de Kerk te Breda, aangezien deze Kerk geografisch het gunstigst voor de leden van dit gezin gelegen is.

De andere leden van de gemeente (13 in getal) hebben de begeerte te kennen gegeven voortaan tot de Kerk te 's-Hertogenbosch te behoren.

De Kerkeraad van 's-Hertogenbosch heeft, na bespreking met de Kerkeraad van Vrijhoeve-'sGrevelduin-Capelle en de consulent van deze gemeente, Ds. J. M. Smelik, besloten, deze broeders en zusters in zijn midden op te nemen met aanvaarding van alle financiële verplichtingen en met de garantie, dat 's zondags voor vervoer van deze broeders en zusters (voorzover nodig) naar de kerkdiensten te 's-Hertogenbosch zal worden gezorgd.

Het ressort van de Kerk te 's-Hertogenbosch is dus vanaf 6 september 1964 uitgebreid met een gedeelte van de Langstraat tot Waspik.

Voor inlichtingen over eventueel vervoer op zondag van deze omgeving naar de kerkdiensten te 's-Hertogenbosch kan men zich vervoegen bij het contact-adres, br. J. H. v. d. Poll, Burg. Smitstraat 1, Sprang, telefoon 04167-3020.

Wij verzoeken u van een en ander goede nota te willen nemen.

ADRESSEN

Glanerbrug, adres Geref. Kerk: H. J. Bosch, Prins Bernhardstr. 5, tel. 05423-786; **Zutphen:** P. C. Bos, Fliederweg 4, Eefde, tel. 05759-1775; **Middelburg,** scriba: J. Janssens, IJsselstraat 52, voor uitnodiging predikanten: E. Wolting, Westerscheldestr. 36, tel. 5063; **Dordrecht:** J. de Graaf, v. Speykstr. 10, Dordrecht, tel. 01850-1905; **Bodegraven:** F. Prins, Rembrandtlaan 64 I, Woerden; **Zwijndrecht,** scriba: E. Berends, Willem de Goedeweg 4, Zwijndrecht, telef. 01850-25817.